

שלשה תרומות כנגד שלשה עמודי העולם

לקוטי שיחות חט"ז, שיחה ב' לפרשת תרומה

בתחילת פרשתנו, הקב"ה מצווה למשה: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹו תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֹׁת. וְתִכְלֹת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים. וְעֵרֹת אֵילָם מְאָדָּמִים וְעֵרֹת תְּחָשִׁים וְעִצֵּי שִׁטִּים... (וממשיך בשאר חומרי המשכן)".

רש"י מתעכב על כך שהלשון תרומה נאמר ג' פעמים ומפרש שזהו כנגד שלושת התרומות שתורמו בני ישראל בקשר לבניית המשכן ותפקודו¹:

- (א) תרומת האדנים - תרומה של מחצית השקל עבור אדני הנחושת עליהם הונחו קרשי המשכן.
- (ב) תרומת המזבח - תרומה של מחצית השקל עבור הקופה ממנה נקנו קרבנות הציבור.
- (ג) תרומת המשכן - התרומה המרכזית של כל החומרים לבניית המשכן (חוץ מהאדנים).

וצריך להבין:

(א) מדוע שני התרומות הראשונות נזכרו רק **ברמז** בפרשתנו ונפרטו בתורה רק בפרשיות מאוחרות יותר (תרומת האדנים - בפרשת פקודי, ותרומת המזבח - בפרשת כִּי־תִשָּׂא), בעוד התרומה השלישית והמרכזית כתובה ו**מפורטת** בפרשתנו בהרחבה יתירה?

- (ב) יש להבין החילוק בצורה בה שלושת התרומות, והקשרן לקב"ה, מרומזות בתחילת פרשתנו:
 1. התרומה הראשונה מרומזת במלים "לי תרומה" - הקשר לקב"ה מגיע במלה נפרדת.
 2. התרומה השנייה מרומזת במלה "תְּרוּמָתִי" - הקשר לקב"ה נמצא באותה המלה.
 3. התרומה השלישית מרומזת במלה "תרומה" - ללא איזכור הקשר לקב"ה.

ועוד צריך להבין: ובהקדים, דהנה המדרש מציין שהחומרים בהם השתמשו לתרומה השלישית והכללית של המשכן מתאימים לארבעת הגלויות של ישראל: "זהב - כנגד מלכות בבל, כסף - כנגד מלכות מדי, נחושת - כנגד מלכות יון, ועורות אלים מאדמים - כנגד מלכות אדום"².

ותמוה מאד: מהו הקשר בין ארבע המלכויות לבין תרומת המשכן? והרי, אדרבה, מלכויות אלו גרמו לארבע הגלויות ולחורבן בית המקדש, להיפך מתרומת המשכן, שכוונתה היא **בניית** המשכן!

ביאור הדברים יובן בהקדים, דהנה העבודה ה**רוחנית** של בניית המקדש, של עבודתנו בעולם הזה, נחלקת לשלושה קווים: "על שלשה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".

ויש לומר, ששלושה קווים אלה מקבילים לשלושת התרומות:

- (א) **תורה** - היסוד והמקור לכל עניני עבודת ה', הוא העמוד של "תורה". לכל ענין של יהדות וקיום המצוות יש מקור והתחלה בתורה, ועל כך רמז **בתרומת האדנים** שהם היסוד של המשכן.
- (ב) **עבודה** - עמוד זה שייך לתרומת השקלים, שממנה קנו קרבנות ציבור, שעל ידם נעשית עבודת הקרבנות, וזה שייך כמובן גם לתפילה, שנתקנה ע"י החכמים במקום הקורבנות.

¹ בלקו"ש ח"א משפטים ב' (שלמדנו בעיון בשנת תש"פ) מבואר בהרחבה הקשר בין שלושת התרומות לשלבים השונים בחיי היום יום, מ'מודה אני' ואילך, עיי"ש בהרחבה. בשיחה זו מתמקדים יותר על שלושת העמודים תורה עבודה וגמ"ח, וכדלקמן בארוכה.

² ומבאר שם הקשר עם פסוקים שונים שנאמרו בקשר לכל גלות, לדוגמא: 'מדי' שייך ל'כסף' ביסוד הנאמר במגילה אסתר: "ועשרת אלפים ככר כסף", 'אדום' שייך ל'עורות אלים מאדמים', ולעשיו שהיה "אדמוני". עיי"ש.

(ג) **גמילות חסדים** - עמוד זה שייך לתרומת המשכן, הכוללת את כל הדברים הגשמיים שמהם בנו את המשכן, וזה שייך לעבודת המצוות, ובראשם "גמילות חסדים" המייצגת כל המצוות.

ההבדל המהותי בין שלושת קווים אלה - במהות הקשר בין היהודי לקב"ה:

(א) **תורה** - כשיהודי לומד, הוא אמנם תופס את עצמותו ומהותו של הקב"ה בדרגה הכי גבוהה שאפשר, אבל בכל זאת - התורה עצמה אינה משתנית בכך שנכנסת בשכלו של האדם.

(ב) **עבודה** - כשיהודי מתפלל, הרי הוא מתאמץ בכל לבו להתעלות אל הקב"ה, בכוחותיו האישיים, ואם כן הדבר פועל שינוי עצמי בנפשו, עד ש"ראשו מגיש השמימה".

(ג) **גמילות חסדים** - היתרון הגדול בקו זה הוא, שבעוד בשני הקווים הראשונים האדם היה עסוק עם עצמו, בקו זה האדם מתעסק עם הגשמיות שמחוצה לו, והופך אותה לחפץ של מצוה.

ועפ"ז מבואר דיוקי הלשוניות שנרמזו בפרשתנו עבור כל תרומה, בהקשר לחיבור עם הקב"ה:

(א) **"ויקחו לי תרומה"** - מרמז לעמוד ה"תורה" בו האדם 'לוקח' את הקב"ה³, אך בכל זאת התורה לא משתנית על ידו, ולכן הקשר נרמז במילה נפרדת ("לי", "תרומה").

(ב) **"תרומתי"** - מרמז לעמוד התפילה בה האדם מתעצם עם הקב"ה ומתעלה אליו יתברך.

(ג) **"וזאת התרומה"** - מרמז לעמוד המצוות הנעשות דווקא בעולם הגשמי, במקום בו נוכחותו של הקב"ה אינה נראית לכאורה, ולכן שמו של הקב"ה אינו מופיע בגלוי בתרומה זו.

על-פי-זה מבואר הטעם לכך שהתורה מתעכבת בפרשתנו דווקא על התרומה השלישית, מכיון שהיא היא התכלית המרכזי של העבודה: הפיכת העולם הגשמי והתחתון לדירה לקב"ה. אמנם, צריכים אנו כמוכן גם את הקווים של לימוד ותפילה, אבל הקו העיקרי והיסודי - הוא הקו של קיום המצוות בפועל.

על-פי-זה מבואר גם הטעם לדברי המדרש שהחומרים השונים של תרומת המשכן מרמזים לארבעת הגלויות. דהנה, ביסוד המבואר לעיל שהתכלית היא הפיכת העולם הגשמי לקדושה, חידוש זה אינו מתבטא כ"כ במקדש עצמו - בו השכינה שרתה בגילוי, ופשוט הדבר שיהודי היה יכול להתעלות שם.

החידוש המרכזי הוא דווקא בתקופת הגלות, בה "אותותינו לא ראינו", לא רואים במוחש את הקב"ה (כשם ששמו יתברך אינו מופיע בתרומה השלישית), ובכל זאת מתאמצים אנו כדי להפוך את העולם הזה הגשמי - ה'תחתון' הכי נחות שאפשר - להפוך אותו לדירה לקב"ה.

אכן, בימינו לא זוכים עדיין לראות בעיני בשר את ה'דירה' הנעשית בפועל על-ידי עבודתנו בעולם הזה הגשמי, אבל בימות המשיח שיגיעו מהרה נראה את מעלת עולם המעשה על עולם הלימוד⁴. אור-אז נראה את מעלת העבודה של יהודה (מלשון הודאה וביטול - עולם המעשה) על העבודה של יוסף (מלשון הוספה והגדלה - [עולם המחשבה]). כלשון הכתוב "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

³ כמרמז בלשון "ויקחו לי תרומה" (במקום "ויתנו עבורי" וכו'), שמרמז על כך ש"אותי אתם לוקחים" - את הקב"ה בכבודו ובעצמו.

⁴ בהתאם לדיון הידוע בתלמוד (קידושין מ, ב) אם "תלמוד גדול" או "מעשה גדול". שאמנם נמנו וגמרו ש"תלמוד גדול שמביא לידי מעשה" (שזה גופא מוכיח שמעשה גדול), אבל בימות המשיח מעלת המעשה תראה במוחש.